

**BİRKAÇ AVRUPA MEMLEKETİNDE PEDAGOJİ
DOKÜMANTASYONU
MERKEZİNİN GAYE VE ÇALIŞMALARI**

Yazan : Melâhat An'açan

Pedagoji Dokümantasyonu merkezi terimi bile bize yabancı gelmektedir. Avrupâ'da ömürleri yarım asra yaklaşan bu gibi müesseselerin ne işler gördüklerini herüz layığıyla bilmemekteyiz. Unesco merkezi bana bir burs tahsis ederek bu merkezlerden bir kaçını ziyaret ve çalışmalarını yakından takip etmek fırsatını bahışladı. Ben de bir yıllık tetkik ve çalışmalarımın sonuçlarını memleketimiz eğitim ve öğretim muhitine tanıtmayı vazife bildim.

Bu merkezlerin en eskilerinden biri Paris'teki Millî Pedagoji Enstitüsüdür (Institut Pédagogique National, eski adıyla le Centre National de Documentation Pédagogique.) Bu enstitü doğrudan doğruya Fransa Maarif Vekâletine bağlıdır. Muhatabı ise bütün eğitim ve öğretim teşekkülleridir. Üniversiteler, okullar ve benzeri müesseselerle münasebetlerinde Maarif Vekâleti muhtelif dairelerinin direktiflerine göre çalışır.

Vazifesi, eğitim ve öğretime ait bütün dokümanları toplamak, Fransa ve yabancı memleketlerin kültür ve eğitim meseleleri hakkında malûmat vermek, öğretim üyelerine kendi kendilerini yetiştirebilmeleri, bilgilerini, öğretimlerini pedagojinin inkişafına tatbik edebilmeleri için, birbirleriyle buluşmak, görüşmek, fikir mübadelesi yapmak imkânını temin etmek bu gaye için de dokümantasyona lüzumlu bilgi ve çalışma vasıtalarını (kitaplar, işitme - görme vasıtaları, öğretim malzemeleri, aktif ve tecrübi metodun kullanılmasına lüzumlu bütün vasıtaları) toplamak ve okulların istifadesine arz etmektir :

Merkezin esas daireleri şunlardır :

Sekreterlik, müessesenin umumi idaresi ile meşguldür.

Dokümantasyon kısmı, pedagoji müzesi, kütüphane, sinema ve fotoğraf servislerinden ibarettir.

Pedagojik araştırma ve etüd kısmı, muhtelif öğretim ve enformasyon vasıtalarının (kitaplar, muhtelif neşriyat, sergiler, muhtelif koleksiyonlar, filmler, plaklar, öğretim ve ilim malzemesi) mükemmeliyetini araştıran kısım.

Satın alma, yayın ve okullara enformasyon, doküman ve pedagojik eşya dağıtım kısmı.

Gayesine erişmek için, bir pedagoji Dokümantasyonu merkezinin şu üç fonksiyonu olmalıdır.

Enformasyon, yayın - dağıtım, araştırma.

Enformasyon : Terbiyecilere, öğretim üyelerine, öğretim idaresi, teşkilâtı, metodlar, eğitim vasıtaları (memleket içi ve dışında) hakkında malûmat temin etmektir. Bu iş için merkez diğer memleketlerin etüdlerine, raporlarına sahip olmalı, böylece, hükümeti, öğretim üyelerini yabancı memleketler öğretim teşkilâtı hakkında aydınlatmalı; memleket dışındaki aynı karakterli teşekküllerle münasebet halinde olmalıdır. Bu teşekküllerle karışıklı olarak Fransa'da öğretime, kullanılan pedagojik metodlara ait malûmat edinmek için buraya müracaat ederler.

Yayın - dağıtım : Öğretmenlere öğretici dokümantasyon (ktaflar, plâklar, ilmi ve artistik koleksiyonlar...) hakkında malûmat vermek bunları icabında onlara temin etmek bazı vasıtaların okullar arasında devrini organize etmek neşriyatını parasız olarak okul müdürlüklerine göndermek, öğretim hakkında malûmat isteyen herkese dokümanlar temin etmektir.

Araştırma : Yayın ve dağıtım işi araştırma neticelerine göre yapılır. Bu çalışma, eğitimin inkişafı için pedagojik anketler ve araştırmalar yapmaktan ibarettir. Bu sahada, Sèvres Pedagojik etüdler merkezi ve St. Cloud İştme - Görme merkezinin kuruluşu Millî Pedagoji Enstitüsünün faaliyetini tamamlar. Araştırmalar Laboratuvarlarda, öğretim müesseselerinde yapılır. Merkez çalışma programlarını tâyin, tecrübeleri takip eder, neticelerini yayar.

Paris Millî Pedagoji Enstitüsünün umumi olarak gayesi ve çalışması görüldükten sonra her servisinin çalışmasına geçilebilir :

Enformasyon ve Dokümantasyon bürosu

Millî Pedagoji Enstitüsü içinde yeri, çalışmaları, muhtelif sekسیونları.

1 — Yeri ve çalışması (bütün halinde) : Millî Pedagoji Enstitüsü içinde en geniş yere bu büro sahiptir, Enstitünün diğer servisleriyle

münasebettedir; pedagojik ve teknik servisler arasında bir bağ vazifesini görür. Gayeleri, Fransa'da ve yabancı memleketlerdeki öğretim, kültür ve eğitim meseleleri hakkında enformasyonu inkişaf ettirmek, neticede öğretim üyeleri, diğer pedagojik faaliyetler arasında münasebetler ve fikir alış verişini temin etmek, öğretimi, öğretmen yetiştirilmesini mükemmel hale getirmek, onların, ilmin, eğitimin, kültürün inkişafına intibakını kolaylaştırmak olan muhtelif seksiyonlar aynı müdürlüğün otoritesi altında çalışırlar.

Enformasyon ve Dokümantasyon bürosu, öğretim teşkilâtı, metodları ve vasıtaları hakkında günü gününe dokümanlar toplamak, Fransa'da veya yabancı memleketlerdeki eğitim—öğretim hakkındaki soruları cevaplandırabilmek için araştırma ve etüdlerden faydalanır. Bu arada ayrıca «L'Education Nationale, Bulletin Officiel de l'Education Nationale» neşriyatından faydalanır. Unesco ile münasebet halinde olarak, yabancı memleketler eğitim - öğretimi hakkında kendisine sorulan suallere cevap verir. Dokümanlar ve muhtelif neşriyat isteklere göre temin edilir. Bu dokümanlara ihtiyacı olan kimselerin ve çalışmalarını için faydalı bazı eserleri tanımak isteyen üniversite öğrencilerinin hizmetinde olan bir kolleksiyon vasfı muhafaza edilerek, yenileri ilâve edilir.

2 — Muhtelif seksiyonları—çalışmaları

Bunları, Genel Enformasyon ve Dokümantasyon, Umumi malûmat seksiyonu, İdari Dokümantasyon ve Enformasyon seksiyonları olarak ayırabiliriz.

Genel Enformasyon ve Dokümantasyon seksiyonu : Okullara, öğretim üyelerine öğretim ve öğretim teşkilâtı hakkında malûmat temin eder. Bütün okul meseleleri mevzuunu teşkil eder, bu nevi sualleri cevaplandırabilecek dokümanları— bilhassa mecmualar, gazeteler, broşürler... — toplar. Meselâ: Fransız dili öğretimi, İspanyolca öğretimi, Fransa'da okulların sayısı, muhtelif imtihan şekilleri, Fransa'da teknik öğretim vs... hakkındaki dokümanlar gibi. Haftalık bir mecmua olan «Bibliographie de la France» tan geniş ölçüde faydalanır.

Yabancı memleketlerdeki eğitim - öğretim ile meşgul olan bir seksiyon, bu hususta halkı ve bilhassa terbiyecileri aydınlatmak için çalışma ve araştırmalar yapar, bu nevi dokümanları Unesco vasıtasıyla toplar. bunlardan faydalı neticeler elde edip; terbiyecilere bildirir.

Umumi malûmat seksiyonu'nun rolü, öğretmenlere çalışmalarında bilgilerini, öğretim vasıtalarını genişletecek her türlü malûmatı temin etmektir. Şahsi araştırmalar, edebî, tarihî, ilmi, artistik meraklar kendi dokümanlarından veya muhtelif menbaalardan temin ettiği dokümanlardan faydalanarak cevaplandırıldığı meselelerdir.

İdari dokümantasyon ve Enformasyon seksiyonu : Öğretim üyelerine kanun metinleri, Millî Eğitim Bakanlığı nizamname ve talimatnamelerini temin eder. Kanunlar, okul idaresi, okul hâdiseleri v.s.... hakkındaki sorularını cevaplandırır. Doküman kaynakları l'Education Nationale, Bulletin Officiel, Journal Officiel, Meclis broşürleri, idarî ve adli mecmualardır.

Hülasa olarak, Enformasyon ve Dokümantasyon bürosu, öğretim hakkındaki bütün dokümanları toplar, okul ve bunun gibi müesseselere, terbiyecilere, halka Fransa'da ve yabancı memleketlerindeki öğretim hakkında malûmat vermek gayesi takip eder, bütün seksiyonları terbiyecilere, idarecilere, ailelere, öğretmenlere elzem enformasyonu toplamak ve birleştirmekle vazifelidir.

Kütüphane, pedagojik araştırma ve etüdler servisi (okul kitapları salonu halindedir.) İşitme—görme servisi gibi diğer bürolar öğretim hakkında değil **öğretim için** dokümanları toplar.

Kütüphane : 1 — Pedagoji ve çocuk psikolojisi seksiyonu. 2 — Umumi dokümantasyon seksiyonu. 3 — İmtihan ve müsabaka hazırlığı seksiyonu. 4 — Kanunlar ve okul idaresi seksiyonundan teşekkül etmiştir.

Pedagoji kütüphanesi, okul sistemi, öğretim metodları, çocuk psikolojisi hakkındaki eserleri ihtiva eder, esasını kıymetli eserler teşkil eder, mühim el yazmaları, el kitapları, pedagoji tarihi koleksiyonuna sahiptir. Periyodik eserler de mühim yekûn tutar, hepsi taranmış ve kataloglanmıştır, makalelerin ekseriyeti tercüme edilmiştir.

Umumi dokümantasyon seksiyonu, öğretim üyelerine her sahada en mühim eserleri temin eder, bilgilerini yenilemeleri, sahalarındaki faaliyetlerden haberdar olmaları için bilmeleri icap eden ehemmiyetli yenilikleri onlara bildirir.

Üçüncü seksiyon, agregasyona, profesörlüğe namzet olanlara tetkik etmek istedikleri eserleri temin eder.

Dördüncü seksiyon, kanunları, Jürisprüdans listelerini, pediyodıkları, resmi gazeteleri toplamak ve okuyucuların emrine koymakla vazifelidir. Okuyuculara Meclis'in uzak veya yakın mazideki Milli Eğitimi ilgilendiren faaliyeti hakkındaki dokümanlarını temin eder.

Genel olarak, Milli Pedagoji Enstitüsü Kütüphanesi okuyuculara, yalnız istedikleri dokümanları temin etmekle kalmayıp, görmele-i, okumaları icap eden, tanımadıkları dokümanları temin eder. Okulla ilgili herkesin, sadece kitapları değil, metodik, bibliyografik ve analitik her türlü malûmatı bulabileceğinden emin olduğu bir yerdir. — Bibliyografya muayyen bir mevzu hakkında malûmat verir, fakat dokümantalistin rolü bununla bitmez, dokümantasyon boşluklarını herkesin iyi o bilir; bunları mütehasıslara bildirir ve faydalı araştırmalara yol açılmasına sebep olur. —

Kütüphanenin, uzakta, küçük yerlerde çalışan öğretim üyelerine muntazam devirlerle kitap temin eden bir gezici kütüphane kısmı vardır. Bu kısım, umumî ve imtihanlara hazırlayış mahiyetindeki eserlerden ibarettir.

Pedagojik araştırma ve etüdler servisi : Milli Pedagoji Enstitüsünün bu sahadaki faaliyeti, mütehasısların teşkil ettiği Bakanlık komisyonlarının çalışmasına dayanır. Bu servis komisyon çalışmalarını organize eder, komisyonların iştirakıyla, öğretim için lüzumlu eşya, alet ve bütün dokümanların listelerini hazırlar. Kitap komisyonlarının iştirakıyla farklı eğitim ve öğretim kategorilerine uygun kitapları seçmek için, bütün eserleri tahlil eder, neticesi «L'Education Nationale» ve «Bulletin Bibliographique» isimli dergilerde yayınlanır. Okul eşyası seçme komisyonlarının iştirakıyla, okullar için teknik ve pedagojik bakımdan eşya ölçülerini tayin eder, kullanılmakta olanların uygunluğunu tesbit eder, bunların öğretime uygun bir şekilde yapılmasını sağlar. (Bu servis, okul el kitaplarının, terbiyecilerin isteklerini karşılayacak şekilde sınıflandıkları geniş bir salona sahiptir. Ayrıca da burada faydalı adres listeleri — basım evleri, pedagojik müesseseler gibi, — muhtelif pedagojik mevzular hakkında bibliyografyalar hazırlanır.)

İşitme — Görme servisi : öğretim için lüzumlu işitme ve görmeye ait dokümanları toplar, bu mevzularla meşgul herkesin emrine koyar. Bir fotoğraf, plak, film dokümantasyonu servisi halkın emrindedir. St. Cloud Yüksek öğretmen okulu televizyonu neşriyatı hazırlar, öğretmen-

leri işitme — görme vasıtalarının tatbikatına alıştırmak gayesiyle konferanslar, stajlar tertip eden bazı vasıtaların okullar arası devrini işitme görme komisyonlarının çalışmalarını temin eder. (öğretime ait plak seçimi komisyonları, öğretici sabit film ve sinema komisyonları.)

Kabul — Bağ bürosu ve Müze kısmı : Bu büro, öğretmenler, Milli Pedagoji Enstitüsü mütehassısları, Bakanlık büroları, milletlerarası servisler arasında, memleketin öğretim ve diğer faaliyetleri arasındaki münasebetleri kolaylaştıracak şekilde bir bağ vazifesini görür. Öğretim üyeleri arasındaki münasebeti, buluşup görüşmelerini temin eder, kongreler, konferanslar, toplantılar organize eder, öğretmenlerin çalışmaları için meslekî, pratik, edebî, ilmî, artistik her türlü malûmatı temin etmelerini kolaylaştırır. Yabancı memleket terbiyecilerini, öğretim üyelerini kabul eder, onlara, Paris okullarını ve benzeri müesseseleri ziyaretlerinde önderlik eder.

Müze, eğitim tarihine ait türlü dokümanları, evrakı, eserleri, öğretimde kullanılmış el kitaplarını, inceleme ve pedagojik metodların muayenesi gayesiyle müşahhas çalışmaları, mobilya ve türlü okul malzemesini, müşahede ve düşünmeye yol açacak koleksiyonları toplar.

Merkez, çalışma neticelerini neşriyat, sergiler, tebliğler vs. ... gibi vasıtalarla yapar. Bunun için. l'Education Nationale mecmuasının redaksiyonuna iştirak eder, Milli Eğitim resmi bülteni (bulletin officiel de l'education nationale), Basım bülteni, Bibliyografik bülten, İşitme Görme bülteni, «Mémoires et Documents Scolaires» koleksiyonu ve idari dokümantasyonu ilgilendiren fasıküller neşreder.

Bütün pedagojik dokümanları toplayan, istekleri, ihtiyaçları karşılayacak şekilde sınıflayan, terbiyecilere, araştırma yapanlara kat'î bir dokümantasyon (onlara muhtelif teşekkürlerin isim ve adreslerini de temin ederek) temin etmekle vazifeli bir müessesedir.

Bonn Pedagoji Dokümantasyonu merkezi (Dokumentations — und Auskunftsdiens — paedagogische Arbeitsstelle) : Küçük bir pedagoji Dokümantasyonu merkezi olan bu merkez iki seksiyona sahiptir :

1 — **Bir pedagoji kütüphanesi:** 12.000 cilt kitaba sahiptir, periyodik eserler için ayrıca her makaleyi hulâsa eden fişler hazırlanır. böylece aranan bir makaleyi kolayca bulmak ve hakkında bir fikir edin-

mek imkânı sağlanır. Aynı şekilde yabancı mecmualar da merkeze alınır, Paris Pedagoji merkezinin neşrettiği «l'Education Nationale» koleksiyonu mevcuttur.

2 — Bütün okullar hakkındaki dokümanların, istatistiklerin, resmi bültenlerin, fotoğrafların sınıflanmış olduğu bir «Arşivler Seksiyonu».

Kütüphanede iki sınıflama mevcut olup, birisi pedagojik eserler için hususi bazı değişikliklerle takip edilen onlu sınıflama, diğeri umumî eserler için (tarih, coğrafya, felsefe vs...) takip edilen genel onlu sınıflamadır. Her eser için, müellif adına göre, kitap adından alınan esas bir kelimeye göre alfabetik, mevzuun aldığı numaraya ve aralarında alfabeğe göre, memleket isimlerine göre alfabetik olarak tanzim edilen dört fiş hazırlanır. Mecmualar için fiş çıkarılmaz, sadece makaleler için aşağıda gösterilen tarz fişler hazırlanır :

Makalenin mevzuunu belirten esas kelime (mot de clé)

Makalenin ismi

Mecmuanın ismi, cilt, sayı, tarih, sayfa. Hazırlanan bu fiş (mot de clé) ye göre alfabe sırasına girer.

Arşivler Seksiyonu : Bütün dokümanlar, merkezin kütüphanesinde tatbik edilen aynı sınıflamaya göre sıralanmışlardır. Fotoğrafik mahiyetteki dokümanlar için de sistem aynıdır, bu dokümanlar için fişler hazırlanmaz, bununla bir sınıflama numarası verilmekle iktifa edilir ve çelik bölmelere bu numaraya göre dizilir.

Millî Eğitim Bakanlığı kanunları, emirnameleri için «Land» lara (havalî) göre ayrılan fişler hazırlanır, burada esas sınıflama numarasıdır bunun sayesinde bütün bir cilt karıştırılmaksızın aranılan bir kanun maddesi kolayca bulunabilir.

Gayet küçük, dar manasıyla ele alınmış olmakla beraber, ihtimamla çalışılan teksif edilmiş; aranılan herşeyin bulunabileceği bir merkezdir.

Floransa Dokümantasyon ve Etüdler Millî Eğitim Merkezi (II Centro Didattico Nazionale di Studi e Documentazione) : İtalya Pedagoji Dokümantasyonu merkezleri öğretimin herhangi bir kolunda nitehassıs olan merkezlerdir. Bakanlığa bağlı bir büro bu merkezler arasında münasebeti idare eder. Gayeleri aynı olmakla beraber hususî olarak pedagoji sahasıyla meşgul yedi merkez vardır : Brescia Millî Eğitim Ana okulu merkezi, Roma M. Eğ. ilk ve orta öğretim merkez-

leri, Roma M. Eğ. Lise merkezi, Floransa M. Eğ. Dokümantasyon ve Etüdler merkezi (bahis konusu olan merkez budur), Roma Meslekî ve teknik Öğretim Millî merkezi, Roma Okul — Aile münasebetleri, fiziki eğitim ve spor ile meşgul olan millî merkezleri gibi, yukarıda da izah edildiği gibi bu merkezler tadrîsî mahiyette olup tabiatıyla hepsi pedagoji ile meşguldürler. Bunların içinde en ehemmiyetlisi burada bahsedilecek olan merkezdir. Bu merkezin ihtiva ettiği seksiyonlar şunlardır :

Bir Okul Müzesi : Burada bir eski Roma eğitim tarihî koleksiyonu, okul malzemesi, okul el kitapları koleksiyonları mevcuttur.

Bir Pedagoji Millî Kütüphanesi : 40.000 cilt kitap (bunlardan 1500 cildi tadrîsî mahiyette eserler, 3000 cildi pedagojik eserlerdir), 500 periyodîğe sahiptir. Bütün İtalya kütüphanelerinde kullanılan tamamen ayrı bir sınıflama sistemi tatbik edilir (fakat, umumiyetle her eser için, birisi müellif adına, diğeri mevzuuna göre olan iki fiş hazırlanır). Profesör ve öğretmenlerin tetkiklerine her zaman açık olan bir yerdir. «IL Centro» adında, kütüphaneye girmiş mühim eserlerin kritiğini de yapan bir katalog yayınlar; bu suretle öğretim üyelerin, eserler ve bibliyografyalar temin ederek sahalarında bilgiler verir.

Gençlik Eserleri seksiyonu : Gençlik eserleri sahasında mütehasıs bir kütüphane gibidir, 5000 cilt kitap ve ayrıca çocuk edebiyatını sahiptir. «Shedario» adında, öğretim üyelerinin iştirakiyle hazırlanmış gençlik edebiyatının bir hulâsası olan analitik bir bibliyografya nesredir.

Sanat Eğitimi seksiyonu : Memleketin Akademilerinden temin edilmiş okul sanat eserleri sergisi halindedir, mühim fotografik dokümanlar mevcuttur (aralarında bir sınıflama yoktur; dosyalar içinde muhafaza edilmektedir).

Etüd faaliyeti olarak, merkez muhtelif branşlar için (kimya, matematik... v.s.) öğretmenlerin, üniversite öğrencilerinin isteğine uygun pratik tecrübeler organize eder. Böylece zamanla çalışmalarını mükemmel hale getirecek olan hazırlık mahiyetinde kendi kendilerine tecrübeler yapabilirler. Merkez aynı zamanda mütehasıs araştırmacılara sahalarında yardım eder, yeni metodları değerlendirir, öğretim üyeleri, aileleri için kurslar, konferanslar tertip eder. Gene burada bir komisyon top-

narak, her sene yapılan pedagojik ilimler genel öğretimi milletlerarası kongresi için faaliyet programı hazırlar, bu kongre merkezin başlıca faaliyetini teşkil eder.

Merkezin şimdiye kadar sayılan bütün faaliyetleri yeni fikirlerin yerleşmesine, yeni metodların tatbikine zemin hazırlar, eğitim ihtiyaç ve inkişafını yakından takip eder.

Eğitim ve öğretimin bir memleket için ehemmiyetini izaha lüzum yoktur; bu meseleler her meselenin önünde geldiğine göre Türkiye'de bu nevi bir merkezin kurulması lüzumu kendiliğinden meydana çıkmaktadır.

Öğretim üyelerinin her fırsatta baş vuracakları, toplanıp görüşmeleri, sonunda en faydalı en pratik usulleri seçmek için dünyada kullanılan öğretim metodu ve vasıtaları hakkında münakaşa edecekleri bir erdir. Dünyada eğitim - öğretim ilerleyişini yakından takip eder, bu u gerek yayınları gerek diğer faaliyetleri (konferanslar, stajlar, sergiler, kongreler...) ile ilgililere duyurur, neticede faydalı mukayeselere ol açar, araştırma ve etüdleriyle memleketimizde pedagojik hareket- rin inkişafına önderlik eder.

Milli Eğitim Bakanlığının en yakın yardımcısı, Bakanlığa ait her- rü dokümanları toplayan bunlara günü gününe yenilerini ilâve eden, emleket içi olduğu kadar memleket dışı eğitim - öğretim meseleleri hakkında istekleri karşılayan aynı karakterli yabancı veya milletlerara- teşekküllerle münasebet halinde bir müessesedir.